

แนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านแพและพื้นที่ต่อเนื่อง

ร.อ.รุ่งศักดิ์ หงษ์ทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-634-575-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE PROPOSED GUIDELINES FOR DEVELOPING
BAN PHE COMMUNITY AND RELATED AREAS

Capt. Rungsak Hongthong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning
Department of Urban and Regional Planning

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-634-575-3

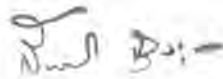
หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านแพ และพื้นที่ต่อเนื่อง

โดย ร.อ.รุ่งศักดิ์ หงษ์ทอง

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.จารุวรรณ ลิ้มปเสนีย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

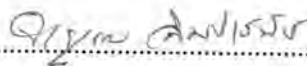

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ อุงสุวรรณ)

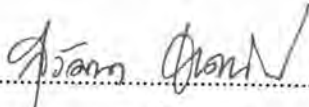
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

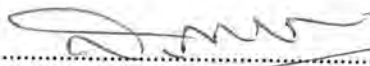
..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพันธ์ วิเชียรน้อย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ จารุวรรณ ลิ้มปเสนีย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา รัตนานิติ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรศักดิ์ ศิริไพบุลย์สินธ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ผู้จัดทำ หงษ์ทอง : แนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านเพ และพื้นที่ต่อเนื่อง (THE PROPOSED GUIDELINES FOR DEVELOPING BAN PHE COMMUNITY AND RELATED AREAS) อ.ที่ปรึกษา : รศ. จารุวรรณ ลิ้มเสนีย์, 118 หน้า. ISBN 974-634-575-3

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษาชุมชนบ้านเพ และพื้นที่ต่อเนื่อง ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บทบาทและหน้าที่ของชุมชน สภาพปัญหา และแนวโน้มการขยายตัวในอนาคต ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อพิจารณาสำคัญในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ซึ่งเป็นบทสรุปของการศึกษานี้

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง และการเติบโตของชุมชนในช่วงระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมา คือ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว บริเวณที่พบว่ามี การขยายตัวของธุรกิจการค้าและบริการ และมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินรวดเร็วที่สุด คือ ริมนนเลียบชายทะเล สาย เพ - แกลง - กร่ำ (ทางหลวงหมายเลข 3145) ซึ่งเป็นการขยายตัวต่อเนื่องจากย่านธุรกิจกลางเมืองในบริเวณตลาดเพ ย่านธุรกิจใหม่หรือที่รู้จักกันในชื่อตลาดนวลทิพย์ มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางการบริการนักท่องเที่ยว ส่วนการขยายตัวของย่านที่อยู่อาศัยที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณทางหลวงหมายเลข 3140 (ทางเข้าตลาดเพ) และบริเวณถนนกรุนน้อย

นอกจากนี้ยังพบว่าบริเวณชายหาดแม่รำพึง เป็นอีกแห่งหนึ่งที่มีการขยายตัว และมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ปัจจุบันมีการพัฒนาเป็นแหล่งที่พักตากอากาศที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดระยอง และมีแนวโน้มการขยายตัวของธุรกิจบริการนักท่องเที่ยวค่อนข้างสูง

ปัญหาที่สำคัญของบ้านเพ ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ และการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับสาธารณสุขโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำประปา ปัญหาการรุกรานชายหาดเพ และปัญหามลภาวะของน้ำทะเลในบริเวณอ่าวเพ - สวนสน

เนื่องจากการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของชุมชน และเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเมือง ในบทสรุปของวิทยานิพนธ์นี้ จึงให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการปรับปรุงระบบสาธารณสุขโลก เพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ โดยที่ขณะเดียวกันก็เป็นการป้องกันไม่ให้สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติถูกทำลายโดยกิจกรรมการท่องเที่ยว

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

สาขาวิชา ผังเมือง

ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต ๒๐๖/๒๕๓๘/๒๕๓๘

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ศ.ดร.จ.ลิ้มเสนีย์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C535337 : MAJOR URBAN AND REGIONAL PLANNING

KEY WORD: BAN PHE / DEVELOPING

RUNGSAK HONGTHONG, CAPT. : THE PROPOSED GUIDELINES FOR DEVELOPING BAN PHE COMMUNITY AND RELATED AREAS. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. CHARUWAN LIMPASENI 118 pp. ISBN 974-634-575-3

The objectives of this thesis are 1) to study Ban Phe in various aspects including physical features, economic and population, 2) to analyse its roles and problems, 3) to predict the trend of changes and growth and finally to propose the guidelines for developing the study area.

The study indicates that the most significant factor in the changes and growth of Ban Phe during the past decade is tourism development. The highlight of physical changes and business growth of Ban Phe is focused in the new business zone known as Talat Naun Thip that plays an important role as a tourist service center. The increase of establishments are mostly on the highway number 3145. The expansion of builtup areas for commercial and residential purposes is considerably found on the main roads, the highway 3140 and Krun Noi Road.

According to the study, the area along Mae Ram Phung Beach from Kao Sap to Kao Lamya has been developed rapidly to be one of the most popular tourist attraction of Rayong. There is a high trend of tourist service busiss growth in this area.

The study emphasizes the problems that are caused by the rapid physical changes and urban growth including infrastructure problems, encroachment on the Phe Beach, water pollution and contaminated beach at Ao Phe.

It is because tourism development plays an important role in Ban Phe changes and development, the conclusion of this study gives high priorities to natural resource management and facilities improvement in order to increase its tourist carrying capacity as well as to save the environment.

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

ลายมือชื่อนิสิต ๕๐- [ลายมือชื่อนิสิต]

สาขาวิชา ผังเมือง

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา [ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา]

ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รศ.จากรุวรรณ ลิ้มปเสนีย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดการศึกษามาด้วยดีตลอด
ท้ายนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องของข้อมูล และคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนสมาชิกทุกคนในครอบครัวของผู้เขียนเองที่ช่วยเป็นกำลังใจ ตลอดจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ค
สารบัญแผนที่	ด

บทที่

1. บทนำ	
2. แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
3. สภาพทั่วไปของจังหวัดระยอง	16
3.1 ลักษณะทางกายภาพ	
3.1.1 ที่ตั้ง	16
3.1.2 เขตการปกครอง	16
3.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ	16
3.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ	17
3.1.5 แหล่งน้ำ	17
3.1.6 ทรัพยากรธรรมชาติ	17
3.1.7 การใช้ที่ดิน	17
3.1.8 โครงข่ายถนน	17
3.2 ลักษณะทางประชากร	21
3.2.1 ขนาดประชากร	21
3.2.2 ความหนาแน่นประชากร	21
3.2.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร	21
3.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ	25
3.3.1 โครงสร้างการผลิตรายสาขา	26
3.3.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวม	26
3.3.3 รายได้ประชากรต่อหัว	27
3.4 ชุมชนในภาคตะวันออก	27

4. ลักษณะทางกายภาพ	
4.1 ลักษณะทางกายภาพ	31
4.1.1 ที่ตั้ง	31
4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ	31
4.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ	32
4.1.4 แหล่งน้ำ	36
4.1.5 การใช้ที่ดิน	36
4.1.6 การคมนาคม	46
4.2 ลักษณะประชากร	46
4.2.1 ขนาดประชากร	46
4.2.2 ความหนาแน่นและการกระจายตัวของประชากร	47
4.2.3 อัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากร และการพยากรณ์จำนวนประชากร	47
4.3 สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ	51
4.3.1 กิจกรรมทางเศรษฐกิจในแต่ละสาขา	51
4.3.2 กำลังแรงงานและรายได้ประชากร	67
4.3.3 ฐานะทางการเงินของสมาชิกบาล	77
4.4 สาธารณูปโภค	82
4.4.1 ไฟฟ้า	82
4.4.2 น้ำประปา	82
4.4.3 การเก็บมูลฝอย	82
4.5 สาธารณูปการ	83
4.5.1 สถาบันราชการ	83
4.5.2 สถาบันการศึกษา	83
4.5.3 การบริการสาธารณสุข	83
4.5.4 สถาบันศาสนา	83
4.5.5 ตลาดสด	84
4.5.6 สถานที่พักผ่อนหย่อนใจและแหล่งสันทนาการ	84
5. แนวโน้มการขยายตัวของชุมชน	
5.1 บทบาทและหน้าที่ของชุมชนบ้านเพ	87
5.1.1 บทบาทและหน้าที่ในระดับท้องถิ่น	87
5.1.2 บทบาทการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว	89

5.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของชุมชน	90
5.2.1 การขยายตัวของย่านธุรกิจการค้า	90
5.2.2 การขยายตัวของย่านที่พักอาศัย	90
5.2.3 แนวโน้มการขยายตัวของชุมชนบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	91
5.3 แนวโน้มและทิศทางการใช้ที่ดินในอนาคต	92
5.4 สรุปสภาพปัญหาของชุมชนบ้านเพ	95
5.4.1 ปัญหาสิ่งแวดล้อม	95
5.4.2 ปัญหาการใช้ที่	98
5.4.3 ปัญหาสาธารณสุขปโคค	98
5.4.4 ปัญหารกรการคลังของสุขาภิบาล	101
6. เสนอแนะแนวทางการพัฒนา	
6.1 วัตถุประสงค์หลัก	102
6.2 เป้าหมายการพัฒนา	102
6.3 เสนอแนะแนวทางการพัฒนา	102
7. สรุปผลการศึกษา	112
เอกสารอ้างอิง	116
ประวัติผู้เขียน	118

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2 - 1 ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาขีดความสามารถรองรับ (Carrying Capacity)-----	15
3 - 1 แสดงการใช้ที่ดินและลักษณะการถือครองทางการเกษตร ของจังหวัดระยอง-----	18
3 - 2 แสดงพื้นที่ จำนวนประชากร อัตราการเพิ่มประชากรและความหนาแน่นของประชากร จังหวัด ระยอง ปี 2527 - 2535-----	22
3 - 3 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยองปี พ.ศ. 2525 และ 2530 (ราคาคงที่ ปีพ.ศ. 2515)-----	23
4 - 1 แสดงสถิติอุณหภูมิสูงสุด - ต่ำสุด-----	33
4 - 2 แสดงสถิติปริมาณน้ำฝน-----	34
4 - 3 แสดงสถิติความชื้นเฉลี่ย (%)-----	35
4 - 4 การใช้ที่ดินชุมชนบ้านเพ ปี พ.ศ. 2533-----	37
4 - 5 การใช้ที่ดินชุมชนบ้านเพเปรียบเทียบปี พ.ศ. 2526 - 2533-----	45
4 - 6 ความหนาแน่นของประชากรรายเขตสำรวจในเขตผังเมืองรวม ชุมชนบ้านเพ (ปี พ.ศ. 2533)---	48
4 - 7 ประชากรในเขตสุขาภิบาลบ้านเพ ปี พ.ศ. 2526 - 2536 -----	49
4 - 8 การพยากรณ์จำนวนประชากรในเขตสุขาภิบาลบ้านเพ-----	50
4 - 9 แสดงจำนวนผู้ทำงานในอุตสาหกรรม-----	53
4 - 10 จำนวนและร้อยละของการประกอบกิจการค้าและบริการจำแนกตามประเภทและเขตที่ตั้ง-----	54
4 - 11 แสดงจำนวนกิจการพาณิชย์ จำแนกตามเขตและประเภท-----	55
4 - 12 จำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยสูงสุดต่อวันบนเกาะเสม็ด-----	61
4 - 13 ข้อมูลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวปี 2537 - 2557-----	62
4 - 14 สถานที่พักผ่อนในเขตสุขาภิบาลบ้านเพ(2537)-----	63
4 - 15 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกประชากรและเขตที่อยู่อาศัย-----	68
4 - 16 แสดงอัตราการมีงานทำจำแนกตามหมวดอายุ-----	69
4 - 17 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ที่มีงานทำจำแนกตามสาขาการผลิตและเขตที่อยู่อาศัย-----	70
4 - 18 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ว่างงานจำแนกตามระดับการศึกษา-----	72
4 - 19 การกระจายของระดับรายได้ของประชาชน-----	73
4 - 20 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้มีงานทำในแต่ละหมวดอาชีพ-----	74
4 - 21 แสดงอัตราการไม่มีงานทำจำแนกตามหมวดอายุ-----	75
4 - 22 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานตามประเภทกิจกรรม-----	76
4 - 23 ฐานะการเงินของสุขาภิบาลบ้านเพ ณ วันที่ 30 กันยายน 2537-----	80
4 - 24 ข้อมูลรายรับรายจ่ายของสุขาภิบาลบ้านเพ-----	81
4 - 25 จำนวนครูและนักเรียนในเขตสุขาภิบาลบ้านเพ ปี 2534-----	85
4 - 26 จำนวนพระ เณร ชี ที่อาศัยอยู่ในวัดในเขตพื้นที่โครงการปี พ.ศ. 2534-----	86

สารบัญแผนที่

แผนที่	หน้า
3-1 แสดงที่ตั้งชุมชนเมืองระยองและโครงข่ายคมนาคม	19
3-2 แสดงเขตการปกครองและชุมชนเมืองจังหวัดระยอง	20
4-1 การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย	39
4-2 การใช้ที่ดินพาณิชยกรรม	41
4-3 การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมและคลังสินค้า	42
4-4 การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ ศาสนสถาน และสถาบันการศึกษา	43
4-5 แสดงการแบ่งเขตการสำรวจประชากร	49
4-6 สถานที่ท่องเที่ยว	58
4-7 แสดงที่ตั้งสถานที่พักผ่อน	65
4-8 แสดงที่ตั้งของอาคารชุด	66
5-1 แสดงทิศทางการขยายตัวของชุมชน	93
5-2 การใช้ที่ดินในอนาคต (ปี 2557)	94
5-3 แสดงแผนการใช้ที่ดิน	105
5-4 แสดงการปรับปรุงถนน	107